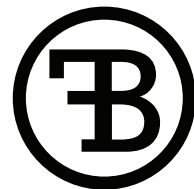

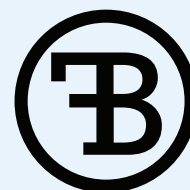

Faktabaarin vuosi 2024

Pysähdy. Harkitse. Tarkista.

Faktabaarin vuosi 2025

Sisällys

Esipuhe: Vaikuttava vaalivuosi, Faktabaarin 10-vuotisjuhlavuosi	3
Faktabaari täytti vuonna 2024 kymmenen vuotta.	3
Faktabaari – neljän toiminta-alueen osaamiskeskus	4
EDU: Digitaalista informaatiolukutaitoa tekoälyn aikakaudelle	5
”Faktabaari on tuonut tarpeellista sisältöä opetukseen”	
Uusia oppaita ja oppimateriaaleja	5
Vaikuttamista, videoita ja vierailuja	6
EDU-työ mahdollistuu monipuolisen hanketoiminnan turvin	7
PRO: Faktantarkistuksia poliitikkojen puheista ja somemyyteistä	8
”Kullanarvoista suomalaisen journalismin laadunvalvonnalle”	
Koulutuksia journalisteille	8
Faktantarkistuksen kansainväliset verkostot	8
Faktantarkistukset usein esillä mediassa	9
LAB: Innovatiivinen digivaalivahti algoritmien tarkkailijana	10
”Immuniiteettiä ulkomaista häirintää vastaan”	
Informaatioresilienssi mukaan kokonaisturvallisuustyöhön	10
FORUM: Faktabaarin tapahtumat avoinna yleisölle	12
”Kaiken viisauden alku on tosiasioiden tunnustaminen”	
Kansalaisten informaatioresilienssi -teemat julkisessa keskustelussa	12
Verkostot ja viestintä	14
Vahvaa viestinnällistä kasvua	15
Faktabaari tavoitti verkkosivulla, uutiskirjeellä ja some-kanavissa	15
Hallinto ja talous	16
Kasvavan toiminnan talous ja hallinto nojaavat riippumattomuuteen ja vakauteen	16
FAKTA-säätiö perustettu tukemaan Faktabaaria	16
Suuntana selkeät tulokset ja vaikutukset	16
Kohti entistäkin vaikuttavampaa vuotta 2025	18
PRO valmistelemassa informaatiotaitojen osaamiskeskustyötä	18
EDU-tapahtumilla tavoitettavuutta	18
Tekoälyopas opettajille, uudistettu AI-to peli ja muuta innovatiivisia oppimateriaaleja	19
LAB ja FORUM: Uusia avauksia informaatioresilienssin tukemiseen	19

Esipuhe: Vaikuttava vaalivuosi, Faktabaarin 10-vuotisjuhlavuosi

Faktabaari täytti vuonna 2024 kymmenen vuotta.

Historiallinen vaalivuosi ja toimintaympäristön myllerryks loivat kontekstia toiminnan vakiinnuttamistarpeelle. Tekoäly löi itsensä läpi julkisessa keskustelussa ja mobiilikäyttäjien ruuduilla ja vaikeutti disinformaation tunnistamista ja torjuntaa. Alkuvuoden kahdet kotimaiset ja loppuvuonna yhdysvaltojen vaalit sekä sodat toimivat digitaalisen hämmästyttämisen näyttämöinä. Informaatiomanipulointi ja disinformaatio ovat haasteita, jotka Maailman talousfoorumi on nimennyt suurimmaksi akuutiksi demokratiahaasteeksi sekä 2024 että 2025.

Suomen perinteinen mediahyvinvointimalli piti toistaiseksi vielä pintansa; informaatiomanipuloinnin ilmiöt kantautuivat meille pienellä viiveellä. Esimerkiksi vaalien osalta ei havaittu erityisen systemaattisia häirintäyrittäyksiä. Peruskoulutus tarjoaa suomalaisille edelleen hyvää pohjaa informaatiolukutaidolle. Arvioimmekin, että kasvavaan epävarmuuteen voidaan edelleen varautua suhteellisia vahvuksiamme vahvistamalla ja riskiä ennakoimalla.

Viime kädessä vastustuskyky informaatiohäiriöitä kohtaan löytyy yksittäisten kansalaisten korvien välistä. Tästä syystä Faktabaari on viime vuosina panostanut paljon kasvatukselliseen EDU-työhön: vuonna 2024 julkaisimme muun muassa Tekoälyoppaan ja AI-to-pelin, joita erityisesti opettajat ovat laajasti kiitelleet. Tavoitimme koulutuksilla ja opetusalan tapahtumissa entistä enemmän kasvattajia.

Maailmanhistorian suurimpaan vaalivuoteen ajoituivat Suomessa sekä presidentinvaalit että eurovaalit. Faktabaarin pieni toimitus tarkasti vaaleihin liittyviä väitteitä ahkerasti osana pohjoismaisia ja eurooppalaisia verkostojaan.

Esimerkinä kokeellisesta vaali-intergriteettiä tukevista toiminnasta Faktabaarin ja suomalaisen CheckFirst Oy -kumppanimme ”Digivaalivahti”-hanke arvioi alustajien algoritmeja vaalien yhteydessä. Digivaalivahdin julkaisut näkyivät kotimaisessa ja kansainvälisessä mediassa laajasti.

Myös Faktabaari Forumin yleisötapahtumat kiinnostivat: esimerkiksi Merkki-museolla pidetty 10-vuotis-syntymäpäivän juhlaseminaari kansainvälisenä faktan-tarkistuspäivänä veti talon täyteen sidosryhmiä ja verkkolähetystä seurattiin ympäri Eurooppaa.

Faktabaaria ja sen taustayhteisöä Avoin yhteiskunta ry:tä kehitettiin selkeyttämällä strategiaa ja hallintoa. Juhlavuoden kruunasi FAKTA-säätiön perustaminen. Tukisäätiön tarkoitus on turvata Faktabaarin perusrahoitusta 2029 alkaen. Sillä välin yhdistys hankkii myös aktiivisen hanketoiminnan vaatimaa perusrahoitusta.

Tätä kaikkea avaamme tässä vuosijulkaisussa. Kutsunkin sinut – sloganimme mukaan – pysähtymään, harkitsemaan ja tarkistamaan, mitä kaikkea olemme yhdessä verkostojemme kanssa saaneet aikaan. Tätä baaria ja panostasi tarvitaan!

Mikko Salo, Faktabaarin toiminnanjohtaja ja perustajajäsen, ”baarimikko”

Faktabaari – neljän toiminta-alueen osaamiskeskus

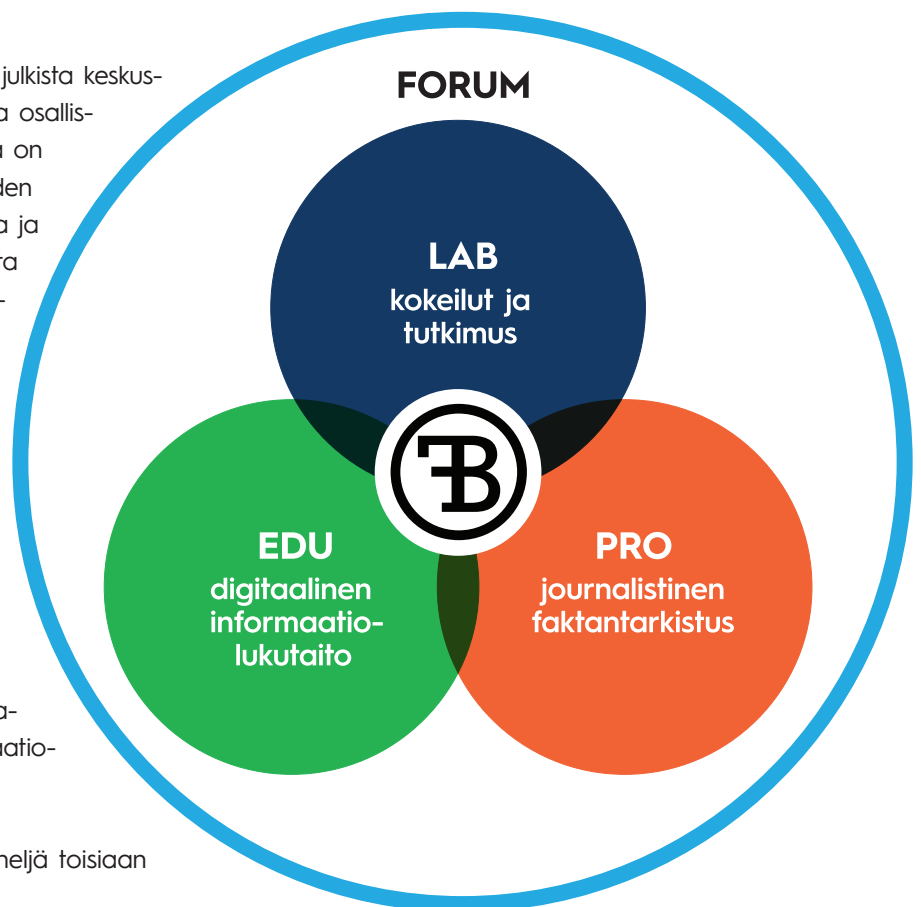
Missio: Faktabaari tukee faktapohjaista julkista keskustelua, digitaalista informaatiolukutaitoa ja osallistuvaa digiajan demokratiaa. Tavoitteena on vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden informaatioresilienssiä – kriittistä ajattelua ja uteliaisuutta sekä vastuullista osallistumista suhteessa informaatiohäiriöihin (mis-, dis- ja malinformaatio) ja niitä levittäviin digiteknologioihin (sisältäen algoritmit ja generatiivinen tekoäly).

Visio: Vakiinnuttaa riippumaton ja ketterä informaatiotaitojen osaamiskeskus kansalaisten digitaalisen informaatiolukutaidon ja -resilienssin edistämiseksi osana kehittyvää kokonaisturvallisuusmallia. Digitaalinen informaatiolukutaito on tekoälyajan kansalaistaito ja avoimen yhteiskunnan informaatioresilienssin tukijalka.

Toiminta: Faktabaarin toiminnassa on neljä toisiaan tukevaa toiminta-aluetta.

1. **Digitaalinen informaatiolukutaito ja -kasvatus eli EDU,**
2. **Journalistinen faktantarkistus ja verifikaatio eli PRO,**
3. **Faktabaarin kokeilut ja kehitys mukaan lukien disinformaation ja polarisaation tutkiminen eli LAB sekä**
4. **Edellisiä kansantajuisesti käsittelevä ja kokoava viestintä ja tapahtumatoiminta eli FORUM.**

Vaikuttavuus: Toiminnan vaikuttavuuden perustana ovat läpinäkyvyys, kansallinen ja kansainvälinen

yhteistyö sekä informaatiolukutaidon edistäminen kansalaistaitona. Vuonna 2024 Faktabaarille ja sen toiminta-alueille on määritetty vaikuttavuustavoitteet IOOI -mallin (input, output, outcome, impact) mukaisesti. Kuluvan strategiakauden 2024–2029 aikana työn tuloksia ja vaikutuksia seurataan mallin avulla entistäkin systemaattisemmin suhteessa kohderyhmiin.

Avoin yhteiskunta ry verkostoineen mahdollistaa mission ja vision mukaista Faktabaaria vastuullisena kansalaisjärjestönä. FAKTA-säätiö sr on yhdistyksen vuonna 2024 varainkeruuta ja Faktabaarin jatkuvuutta ja riippumattomuutta takaamaan perustama tukisäätiö.

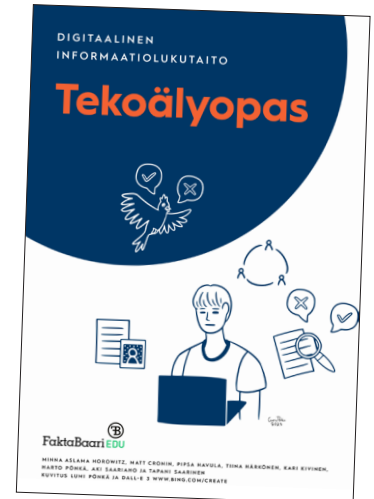
EDU: Digitaalista informaatiolukutaitoa tekoälyn aikakaudelle

Digitaaliseen informaatiolukutaitoon ja tekoälylukutaitoon fokusoiva media-kasvatus antaa eväitä tarkistaa digitaalisia sisältöjä ja faktapohjaisuutta sekä tunnistaa disinformaatiota – myös tekoälyn aikakaudella. Faktabaari tuotti vuonna 2024 oppaita ja opetusmateriaaleja sekä jalkautui erityisesti opettajien ja opetustoimen pariin Suomessa ja kansainvälisesti.

Digitaalinen informaatiolukutaito on nykyajan kansalaistaito, jonka varaan rakentuu osallistuminen demokraattiseen päätöksentekoon. Tekoälylukutaito on sen uusi osa-alue. Generatiivisten tekoälypalveluiden avulla on helppoa tehdä aidoilta vaikuttavia teksti-, kuva-, video- ja ääniväärennöksiä. Miten hyvin nuoret osaat tunnistaa niitä? Entä aikuiset?

Tekoälyteknologia on kehittynyt viime vuosina niin nopeasti, että koulutuksesta vastaavilla tahoilla on ol-

lut vaikeuksia pysyä kehityksen vauhdissa ja antaa päivitettyä ohjeistusta ja täydennyskoulutusta opettajille. Opettajat ovatkin joutuneet vaikeaan välikäteen. Miten opettaa oppilaille turvallista ja vastuullista tekoälyteknologian käyttöä, kun kouluilla ei ole selkeitä ohjeita siitä, mitkä ohjelmistot ja palvelut ovat turvallisia käyttää ja miten opettaa uusia taitoja osittain vanhentuneen opetussuunnitelman puitteissa?

”Faktabaari on tuonut tarpeellista sisältöä opetukseen”

”Faktabaarin tuottamat oppimateriaalit mahdollistavat hauskan ja helppokäyttöisen tavan opettaa ja käsitellä kriittistä lukutaitoa, mis- ja disinformaatiota sekä digitaalisia turvataitoja. Materiaalit sopivat monille oppitunneille, esimerkkeinä filosofia, ET, yhteiskuntaoppi ja äidinkieli. AI-tekoälykuvantunnistuspeli on hyvä keskustelun herättäjä.”

- Pia Ojala, Otaniemen lukio, HI, YH, FI, ET

”Olen hyödyntänyt Faktabaarin sisältöjä luodessani materiaalia opettajille perusopetukseen. Materiaalin avulla opettaja voi paitsi perehtyä aiheeseen itse, myös käyttää sitä suoraan opetuksessaan. Faktabaarin materiaalit ovat erittäin selkeitä ja helppokäyttöisiä. Erityisen hyödyllisiä ovat esimerkit oikeasta elämästä ja mediasta sekä selkeät ohjeet faktantarkistukseen. Oppaat ovat selkeät ja sisältö avautuu myös aiheisiin vähemmän vihkiytyneelle erinomaisesti.”

- Ninja Somersalmi, suunnittelija, Kirkkonummen kunta

Uusia oppaita ja oppimateriaaleja

Heti vuoden 2024 tammikuussa Faktabaari julkaisi Tekoälyoppaan, joka oli jatko-osa vuonna 2023 julkaistulle Digitaalinen informaatiolukutaito -oppaalle. Oppaan tavoitteena on antaa koulutuksen järjestäjille, opettajille ja oppijoille perustietoa tekoälyn toiminnasta, mahdollisuuksista ja rajoituksista, eettisistä haasteista, hyöty- ja väärinkäytöstä, tekoälypedagogiasta ja tekoälylukutaidosta. Oppaiden kirjoitustyöhön saatiin osallistettua monipuolisesti kirjoittajia Faktabaarin laajasta asiantuntijaverkostosta.

Opas sai valtavan suosion. Sitä jaettiin Faktabaarin osastoilla Educa-messuilla ja ITK-konferenssissa yli 1000 kappaletta, ja verkkoversiota on ladattu yli 10 000 kertaa. Vuoden loppupuolella palautteen pohjalta alettiin valmistella erityisesti opettajille suunnattua päivitettyä versiota, joka ilmestyi vuonna 2025.

Tekoälyoppaan rinnalla julkaistiin ensimmäinen versio AI-to-pelistä, jossa käyttäjä pääsee testaamaan, tunnistako hän aidon kuvan tekoälykuvien joukosta. Se oli vetonaula mm. Tubecon Games -tapahtumassa Tampereella, ja peliä on pelattu lukuisilla Faktabaarin kouluvierailuilla.

Faktabaari laati opettajien tueksi myös lukuisia tun-
tisuunnitelmia, jotta kiireinenkin opettaja saisi aineistois-
ta mahdollisimman suurta tukea kouluarkeensa. Kaikki
Faktabaarin oppimateriaalit löytyvät osoitteesta [fakta-
baari.fi/edu/oppimateriaalit/](https://faktabaari.fi/edu/oppimateriaalit/).

Vaikuttamista, videoita ja vierailuja

Vuonna 2024 Faktabaari tuotti useita digitaalista infor-
maatiolukutaitoa edistäviä opetusvideoita. FactHacker-
videosarjalla ja animaatioilla avattiin muun muassa
tekoälyn, disinformaation ja EU:n digipalvelusäädök-
sen teemoja pedagogisesti. Nuoria tavoitettiin samoil-
la teemoilla myös suoraan erityisesti Tiktokissa.

Faktabaari toteutti jälleen yhteisen Studia generalia
-luentosarjan informaatiovaikuttamisesta Aalto-yliopiston
kanssa ja vieraili Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen kurs-
seilla. Koulutuksia pidettiin lisäksi Opetushallituksen, val-
tioneuvoston ja alueellisesti koulutuksesta vastaavien vi-
ranomaisten kanssa, ja Faktabaarin edustajat esiintyivät

aktiivisesti monien tahojen työpajoissa, webinaareissa,
paneelikeskusteluissa ja koulutustilaisuuksissa niin Suo-
messa kuin ulkomailla.

Faktabaari EDU:n edustaja on ollut mukana kehittä-
mässä kansainvälistä tekoälyn osaamiskehystä EU:n ja
OECD:n työryhmissä ja osallistunut opettajien ja kou-
lutuksen järjestäjien kansallisten tekoälysuositusten laa-
dintaan yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

10 000+ Faktabaarin
koulutusten ja tapahtumien
tavoittamat ihmiset

10 000+ Tekoälyoppaan
verkkoversion latausmäärä

EDU-työ mahdollistuu monipuolisen hanketoiminnan turvin

Vuonna 2024 EDU-työtä tehtiin käytännössä kotimaisten ja kansainvälisten hankkeiden puitteissa.

Faktabaari on ollut mukana tuottamassa alakouluille soveltuvaa työkalupakkia media- ja informaatiolukutaidon opettamiseen (**Milbox**, Erasmus), tuottanut nuorille keinoja kehittää omaa digimedialukutaitojaan Tiktokissa (**Think Twice**, EU Crea), edistänyt kansalaisten digilukutaito-rokotteita tapahtumien, koulutusaineistotuotannon ja viestintäkampanjan kautta (**Immune2Infodemics**, EU Cerv), tukenut informaatiolukutaidon edistämistä ja verkkoympäristön mediakasvatopedagogiaa Euroopassa (**SciLMI**: Meta-Scientific Literacies in the (Mis-)InformationAge, EU/EACEA), jatkokehittänyt digitaalista informaatiolukutaitoa ja teko-

älyoppaita ja luonut uusia materiaaleja nuorille erityisesti generatiivisen tekoälyn ja suosittealgoritmien haasteiden osalta (**DIL-Oppaista opetukseen: Digilukutaitoa nuorille**, Sitra), analysoinut pohjoismaisesti ja eurooppalaisesti faktantarkistajien, tutkijoiden, mediakasvattajien ja teknologiakasvuyritysten yhteistyössä mis- ja disinformaation leviämistä ja torjuntaa (**NORDIS 2**, EU Hadea) ja lisännyt tietoisuutta digivallan käytöstä ja sen vaikutuksista keskusteluun Suomessa EU-vaalien alla ja erityisesti nuorten diginatiivien parissa sekä selvittänyt nuorten aikuisten mahdollisuuksia omaan toimijuuteen (**Digivahti**, Sitra).

PRO: Faktantarkistuksia poliitikkojen puheista ja somemyyteistä

Vuonna 2024 maailmalla oli varsinainen vaalien supervuosi ja Suomessakin kahdet vaalit: presidentinvaalit tammi-helmikuussa ja europarlamenttivaalit kesäkuussa. Faktabaari tuki faktantarkistuksillaan faktapohjaisempaa julkista vaalikeskustelua Suomessa ja kansainvälisesti.

Faktabaarin toimitus julkaisi vuoden 2024 aikana kaikkiaan 30 faktantarkistusta. Ne tavoittivat satojatusiansia lukijoita.

Faktantarkistuksissaan Faktabaari muun muassa oikoi tuulivoimaloiden mikromuovipäästöihin liittyviä väitteitä, varoitti presidenttiehdokkaiden äänistä tehdyistä teko-älykloonauksista ennen kuin ne ehtivät levitä sekä taustoitti Ruotsin katujengien tulonlähteitä.

Perinteisten faktantarkistusten lisäksi toimitus uutisoi laajemmin Euroopassa leviävistä disinformaatiokampanjoista ja niissä käytetyistä taktiikoista sekä muun muassa haastatteli suomalaistutkijoita siitä, miten suomalaismedia luottaa ehkä liikaakin kykyynsä tunnistaa disinformaatiota.

Koulutuksia journalistille

Keskeinen osa Faktabaarin PRO toimintaa on opettaa faktantarkistustaitoja ja digitaalista informaatiolukutaitoa suomalaiselle medialle ja toimittajakouluille.

EU-vaalien alla Faktabaarin toimitus järjesti suomalaisille toimittajille suunnatun ennakkoivan webinaarin EU-vaaleista, vaalihäirinnästä ja faktantarkistuksesta. 2024 Faktabaarin toimitus opetti faktantarkistustaitoja ja digitaalista informaatiolukutaitoa journalistille, nuorille ja Faktabaarin sidosryhmille kaikkiaan yli kahdesakymmenessä työpajassa ja luennolla.

Faktantarkistuksen kansainväliset verkostot

Faktabaari jatkoi työtään kansainvälisissä faktantarkistusverkostoissa, etenkin Euroopan digitaalisen median seurantakeskuksen eli EDMOn verkostossa ja sen pohjoismaisessa NORDIS-hubissa. Faktabaari edusti koko NORDIS-yhteisöä EDMO:n vaalityöryhmässä.

NORDIS-yhteistyö poiki pohjoismaisten faktantarkistajien yhteisen tarkistuksen mm. kaikissa neljässä maassa leviävästä terveyshuijauksesta. NORDIS-faktantar-

kistajat myös monitoroivat Venäjän disinformaatiota europarlamenttivaalien alla yhteistyössä tanskalaisen yrityksen kanssa, ja NORDIS koordinoi kaikissa pohjoismaissa EDMO:n yhteisen ennaltaehkäisevän ”Viisaasti vaaleihin” -somekampanjan.

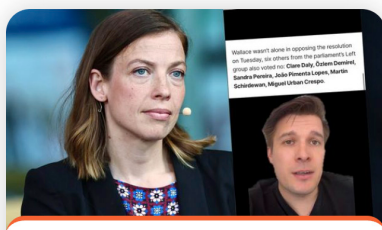
Lisäksi vuoden 2024 aikana Faktabaari tiivistä yhteydenpitoa ja yhteistyötä mm. Itämeren alueen faktantarkistajien ja disinformaatioasiantuntijoiden kanssa sekä osallistui kansainvälisten verkostojen – eurooppalaisten EFCSN:n ja EU DisinfoLabin sekä globaalin IFCN:n – päätapahtumiin Brysselissä, Riassa ja Sarajevossa, usein ainoana suomalaistoimijana.

”Kullanarvoista suomalaisen journalismin laadunvalvonnalle”

”Faktabaarin toiminnalle on suomalaisessa mediassa valitettavasti koko ajan suurempi tilaus ja tarve. Monen toimituksen oma faktantarkistuskky on mennyt dedikoidun henkilöstön puuttuessa varsin vähäiseksi.

Kuten Faktabaarin vuoden 2024 toiminnan ”saldo” osoittaa, objektiiviset ja riippumattomat ulkopuoliset tarkastustoimijat ovat kullanarvoisia suomalaisen journalismin laadunvalvonnalle. Moni tahaton, haastettavien spinnauksista tai lähdeaineistovirheistä johtuva väärinkäsitys olisi jäänyt mediassa elämään, ellei Faktabaari olisi auttanut oikaisemaan uutisointia. Tekoäly ei tähän pysty. Tällä arkisella työllään Faktabaari ansaitsisi vuosittain pysyviä journalismipalkintoja, ja kiitosta monien nolojen mediatilanteiden ennaltaehkäisemisestä.”

- Petri Korhonen, vastaava päätoimittaja, Demokraatti-lehti

05.06.2024

Faktantarkistus

Li Andersson ja Perttu Jussila väittävät täysin päinvastaisia asioita EU-parlamentin vasemmistoryhmän Venäjä-...

Toimitus

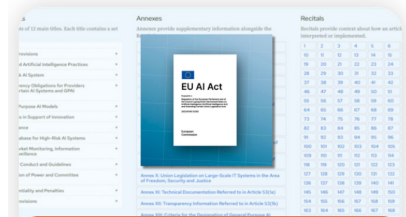

27.05.2024

Faktantarkistus

Useat tutkimuslähteet kumoavat Jessikka Aron kirjan kuvauksen Smolenskin lentoturmasta

Toimitus

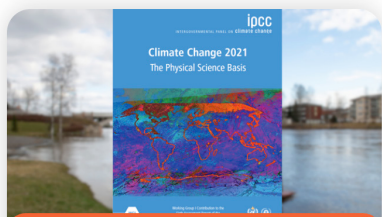

06.06.2024

Faktantarkistus

Kokoomuksen ehdokkaat Aura Sallan väite tekoälyasetuksen dokumentaatiovelvoitteista on vain osittain totta

Toimitus

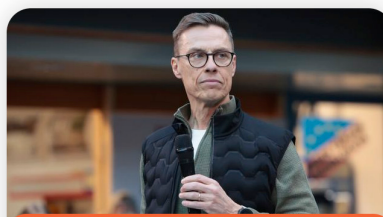

29.05.2024

Faktantarkistus

Eurovaaliehdokas Eija-Riitta Korhola esitti harhaanjohtavia ilmastoväitteitä

Toimitus

09.02.2024

Faktantarkistus

Stubbin A-studiassa esittämä väite tulitauon välittämisestä Georgiassa on vain osittain totta

Toimitus

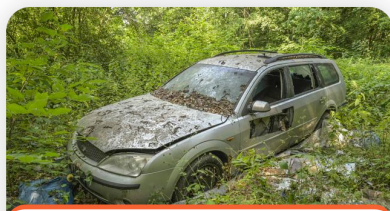

24.05.2024

Faktantarkistus

AstraZenecan koronarokotteen vetäminen markkinoilta aiheutti virheellisten väitteiden aallon

Toimitus

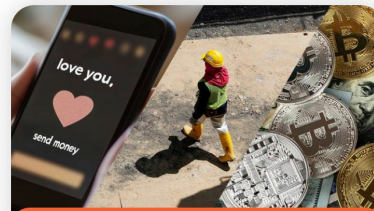

07.05.2024

Faktantarkistus

EU ei ole kieltämässä vanhoja autoja tai niiden korjaamista

Toimitus

12.08.2024

Faktantarkistus

Faktantarkistus: Ruotsin rikollisjengien suurimpia tulonlähteitä ovat talousrikokset ja petokset

Toimitus

Faktantarkistukset usein esillä mediassa

Faktabaarin julkaisemiin faktantarkistuksiin viitattiin Suomen muussa journalistisessa mediassa vuoden aikana toistakymmentä kertaa.

Toimittaja Jessikka Aron Smolenskin lentoturman väitteitä koskenut faktantarkistus sai aikaan laajaa keskustelua ja oikaisuja suomalaisessa mediassa. Li-

säksi puolalainen Demagog julkaisi Faktabaarin työn innoittamana aiheesta oman tarkistuksensa ja podcast-jakson, johon Faktabaarin toimittajaa haastateltiin. Faktabaarin toimittajat kävivät faktantarkistuksista keskustelua mm. kolmessa Ylen radio ja tv-ohjelmassa sekä televisioituissa Aurora-tapahtumassa.

LAB: Innovatiivinen digivaalivahti algoritmien tarkkailijana

Faktabaarin LAB kehittää innovaatioita informaatioresilienssin ylläpitoon ja kehittämiseen. Vuonna 2024 seurattiin erityisesti vaaleja innovatiivisen Digivaalivahti-yhteistyön avulla.

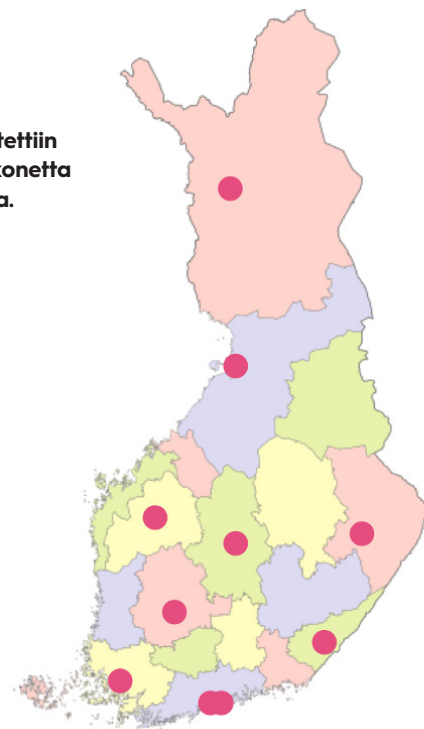
Vuoden 2024 suuri kehityshanke Faktabaarille oli Digivaalivahti-hanke, jota tehtiin yhdessä suomalaisen ohjelmistoyritys Check Firstin kanssa. Siinä lähetettiin kymmenen pientä tietokonetta eri puolille maata simuloimaan eri somealustojen käyttäjiä ja seuraamaan näin sekä vaalikeskustelua että suosittelualgoritmien toimintaa alustoista riippumattomasti.

Löydökset olivat kattavasti näkyvillä mediassa ja päätyivät osaksi tutkimus- ja tietokirjallisuutta ja varautumistyötä.

Digivaalivahti-hankkeen vaikuttavuus oli merkittävä. Sen tuloksista kerrottiin kaikkiaan 70 uutisjutussa 15 eri maassa, ja lisäksi muun muassa tv-esiintymisissä Suomessa ja Ranskassa, podcastissa, uutiskirjeissä, yli 20:ssä eri tapahtumassa sekä laajalti eri sosiaalisen median kanavilla. Hankkeen tuloksia on päätenyt myös tutkimuskirjallisuuteen, tietokirjoihin ja päättäjien taustatiedoksi Suomessa ja EU-tasolla.

Tutkimusraporttien lisäksi Digivaalivahti tuotti nuorille suunnattuja informaatiolukutaitovideoita DSA-sään-

Digivaalivahti-hankkeessa lähetettiin kymmenen tietokonetta eri puolille maata.

Digivaalivahdin ensimmäinen raportti kertoi, kuinka Youtuben algoritmi antoi Suomen presidentinvaalien aikana näkyvyyttä oikeistolaisille ja erityisesti perussuomalaisille poliitikoille muiden kustannuksella. Raportti päättyi kotimaisiin ja kansainvälisiin keskusteluihin somealustojen vallasta.

Toisessa suosituksessa raportissa näytettiin, miten Tiktok suositteli naisvihaa ja pönkitti stereotyyppioita eurovaalien alla Suomessa. Siitä uutisoitiin maailmanlaajuisesti, ja raportin pääkirjoittajaa Aleksi Knuutilaa haastateltiin suomalaisessa mediassa laajasti.

telystä, Youtuben suosittelualgoritmeista sekä siitä, miten avointa Digivaalivahti-tietokantaa voi käyttää kuka tahansa. Faktabaari LAB järjesti loppuvuodesta myös kaksi työpajaa, jossa luodattiin tekoälyavusteisen disinformaation nykytilaa ja tulevaisuuksia sekä EU-digilainsäädännön vaikuttavuutta nuorten media-arkeen.

Digivaalivahti-toiminta sai rahoitusta European Media and Information Fundilta (EMIF), jalkautus ja selvitystyö tukea Sitralta. Pilotti laajeni keväällä 2024 osaksi NORDIS-hanketta, kun somealustoista riippumattomaan monitorointiin tarvittavat tietokoneet toimitettiin partnereille Tanskaan, Ruotsiin ja Norjaan.

Informaatioresilienssi mukaan kokonaisturvallisuustyöhön

Faktabaari edistää informaatioresilienssiä toiminnassaan moni tavoin. Pyrimme lisäämään koko yhteiskunnan informaatioturvallisuutta faktantarkistustyöllä, koulutuksilla kuten nuorille suunnatuilla FAKTA-iskuilla, hanke-toiminnassa sekä digitaalisen informaatiolukutaidon oppailla. Demokraattisten vaalien turvallisuutta edistämme erityisesti panostamalla vaalien alla faktantar-

70 uutista – 15 maassa

kistukseen sekä Digivaalivahti-toiminnalla, jossa raportoidaan algoritmien vaikutuksista. Faktabaari on ollut myös mukana 72tuntia.fi-varautumissivuston sisältöjen kehittämisessä lähdekritiittisyyden ja informaatiovaikuttamiselta suojautumisen osalta.

Vuoden 2024 tammikuussa Puolustusministeriön asettama kehittämyöryhmä ehdotti 17-vuotiaille yhteistä oppilaitoksissa toteutettavaa maanpuolustuspäivää, jossa nuorille jaettaisiin tietoa maanpuolustuksesta, asevelvollisuudesta ja kokonaisturvallisuudesta. Faktabaarissa pidetään ideaa erinomaisena ja ehdotimme syyskuussa 2024, että maanpuolustuspäivässä huomioitaisiin myös digisivistys ja digitaalinen informaatiolukutaito. Myös ex-presidentti Sauli Niinistön EU-raportti nosti esiin systemaattisen disinformaation tunnistamisen ja medialukutaidon tärkeinä varautumisen taitoina. Valtioneuvoston yhteiskunnan turvallisuusstrategia (2025) painottaa myös kokonaisturvallisuuden osana yksilöiden toimintakykyä kuten kriittistä medialukutaitoa, digitaalista osaamista ja informaatiovaikuttamisen tunnistamista.

Faktabaari on kansalaisyhteiskunnan toimijana halukas tarjoamaan osaamisensa näiden taitojen kouluttamiseen sekä maanpuolustuspäivän konseptin kehittämiseen jatkossakin.

Digialustoista riippumattomalla vaalimonitorointimallilla immuniteettiä ulkomaista häirintää vastaan

Digialustoista riippumatonta digivaalivahti-vaalimonitorointimallia esiteltiin helmikuussa kesäkuun EU-parlamenttivaalien vaali-integriteettiä edistäneelle komission varapuheenjohtaja Věra Jourovälle. Vierailun päätteeksi komissaari raportoi keskusteluista X-kanavalla:

Věra Jourová
@VeraJourova

#Russia knows every loophole of #democracy. Foreign interference must not manipulate our votes in free & fair elections.

Finland has developed immunity. We discussed it with + Defence Minister @anttihakkanen and worked on toolbox w/ @HybridCoE & @Faktabaari

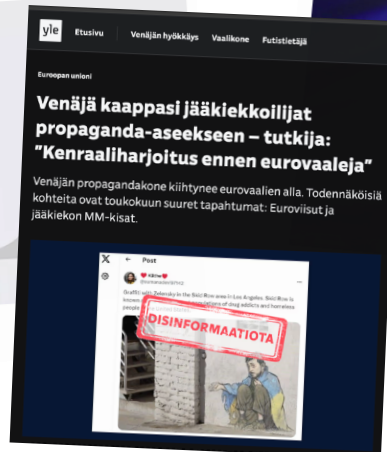
Hankkeen vaikuttavuutta osoittavat lähteet on kerätty kattavasti avointen lähteiden analysointiin keskittyvän teknologiakumppanimme CheckFirstin sivuille: <https://crossover.social/showcasing-our-crossover-finland-project-at-conferences-talks>

Vinkki vaaleihin: pysähdy, harkitse ja tarkista

Media | Vaaleihin voidaan kohdistaa vilpillistä informaatiovaikuttamista ulkomailta tai maan sisäältä. Demokratiaa voidaan puolustaa kansalaisten digilukutaitoa parantamalla.

Mikko Salo
6.1. 2:00 | Päivitetty 12.1. 20:14

EU Policy. Disinformation probes - too late to make a difference?

FORUM: Faktabaarin tapahtumat avoinna yleisölle

Faktabaarille on tärkeää, että ovet ovat auki ja keskustelua käydään avoimesti.

Faktabaari on avoin ja yleisön kanssa keskusteleva toimija. Yleisö saa ehdottaa Faktabaarille juttuaiheita ja faktantarkistuksia ja niitä toteutetaan resurssien puitteissa. Lisäksi Faktabaari järjestää yleisötapahtumia. Vuoden päätapahtuma on kansainvälisenä faktantarkistuspäivänä 2. huhtikuuta vietettävä perinteinen Faktabaari Forum. Vuonna 2024 Forum oli samalla juhlaseminaari kymmenvuotiaalle Faktabaarille ja sitä seurasi FAKTA-tukisäätiön perustamisjuhla.

Merkki-museolla pidetty avoin juhlaseminaari keskittyi tekoälyyn ja sosiaaliseen mediaan. Se veti talon liki täyteen, ja verkkolähetystä seurattiin ympäri Eurooppaa. Juhlapuhujana toimi yhdysvaltalaisen Center for an Informed Publicin perustajajäsen Jevin West. Seminaarin päätteeksi järjestettiin kansalaisyhteiskunnan yhteiset Demokratiadrinkit.

Faktabaarin edustajat osallistuivat myös muihin yleisötapahtumiin, kuten Eurooppa-päivän juhliin Kansalaistorilla, Eurooppa-päivän asiaohjelmaan sekä FAKTA-säätiön kanssa Turun Eurooppa-foorumiin paneeliin, jossa esiteltiin informaatioresilienssiä lisääviä avauksia kuten ”kokonaismaanpuolustuspäivä”.

Kansalaisten informaatioresilienssi -teemat julkisessa keskustelussa

Faktabaarin teemoja on onnistuttu nostamaan mediassa laajemminkin julkiseen keskusteluun.

Faktabaarin toiminnanjohtaja Mikko Salo kirjoitti vaalien alla Helsingin Sanomiin kaksi mediakolumnia, ja Faktabaarin tarkistukset ja Digivaalivahdin löydökset vaalien alla saivat paljon medianäkyvyyttä. EDU-toiminnan teemat näkyivät opettajille suunnatuissa medioissa, mm. Opettaja-lehdessä.

Kaikkiaan Faktabaaria ja sen kansainvälisiä vieraita nähtiin kommentoimassa eri aiheista muun muassa Euronews, Ylen, Helsingin Sanomien, Iltalehden, Iltasanomien, Euractivin ja Politicon sivuilla.

Ilkka Niiniluoto: "Kaiken viisauden alku on tosiasioiden tunnustaminen"

"Optimistit toivovat yhä, että totuudenjälkeinen aika on tilapäinen häiriö, joka korjaantuu, kun sosiaalista mediaa opitaan käyttämään ja ihmisten yleissivistystä ja kriittistä medialukutaitoa vahvistetaan koulutuksen avulla. Tilaa ja tarvetta on myös uusille toimijoille, joista tänään viettää kymmenvuotisjuhlaansa Faktabaari, joka on keskittynyt demokratiaa ja avointa yhteiskuntaa tukeviin faktantarkistuspäalveluihin mm. julkistamalla Tekoölyoppaan. Toiminnanjohtaja Mikko Salon mainios-

sa kirjoituksessa Helsingin Sanomissa 6.1.2024 iskulauseina vaalivuodelle ovat pysähdy, harkitse ja tarkista.

Pitäkäämme siis totuuden soihtu vapaana, tunnustakaamme ja tunnistaakaamme tosiasiat!"

- Ilkka Niiniluoto, akateemikko, FAKTA-säätiön perustamisjuhlan juhlapuheessaan Ritarihuoneella 3.4.2024.

Verkostot ja viestintä

Faktabaarin laaja sidosryhmäyhteistyö kattaa lukuisia kansallisia ja kansainvälisiä kumppanuuksia ja verkostoja.

Merkittävä osa Faktabaarin työstä tehdään yhteisvoimin kotimaisten ja kansainvälisten verkostojen kanssa. Strategisempaa yhteistyötä on harjoitettu erityisesti Sitran ja Helsingin yliopiston vetämän DECA-konsortion kanssa. Pohjoismaisista kumppaneiden osalta NORDIS on vakiinnuttanut viikoittaisen yhteydenpidon, samoin kuin eurooppalaisella tasolla EDMO:n ja EU DisinfoLabin eri työryhmien ja projektien tapaamiset. Transatlanttisella tasolla yhteistyöstä mainittakoon Washingtonin yliopiston Center for an Informed Public sekä German Marshall Fundin asiantuntijaryhmät.

Yhteisinä onnistumisina kumppaneiden kanssa voidaan pitää erityisesti NORDIS-hubin parissa tehdyt faktantarkistuskokonaisuudet sekä EDMO:n vahva panos riippumattomat toimijat erityisesti EU-vaalien osalta yhteentuenut vaalihanke, jota Faktabaari johti NORDIS-hubin osalta. Hanketasolla Tiktok-sisältöä journalistisella integriteetillä nuorilta nuorille toteuttanut Think Twice-verkostohanke pääsi täyteen vauhtiin ja on 2025 johtamassa pysyvämpään kansainväliseen yhteistyöhön.

Faktabaari.fi kävijöitä:
140 000

**Seuraajien määrän kasvu
some-kanavilla: +50%**

**Faktantarkistusten
tavoittavuus eri kanavissa:**
yli 0.5 miljoonaa

Oppaiden latausmäärä:
26 000

Uutiskirjeet: 14

Vahvaa viestinnällistä kasvua

Faktabaari vahvisti viestintäänsä vuonna 2024 vastaamaan kasvanutta toiminnan volyymiä ja varmistamaan vaikuttavuutta erityisesti vaalien ja mediakasvatusta-pahtumien aikana.

Sosiaalisessa mediassa seuraajamäärät kaksinkertaistuivat lähes kaikilla kanavilla – pois lukien X, jossa seuraajamäärä pysyi suhteellisen vakaana; alustan kriisiytyessä Faktabaari panosti enemmän LinkedIniin ja otti käyttöön Blueskyn. Tiktokissa – jota tutkimme samalla useiden hankkeiden puitteissa – viestimme nuorilla nuorille. Opettajakohderyhmälle tärkeänä somekanavana korostui Facebook ja opettajien keskusteluforumit.

Faktabaari tavoitti verkkosivulla, uutiskirjeellä ja some-kanavissa

Laadullisesti tärkein Faktabaarin viestintää rytmittävä kanava oli **uutiskirje**, jonka tilaajamäärä yli kaksinkertaistui noin 2000 tilaajaan vuoden lopussa.

www.facebook.com/faktabaari

– noin 11 000 seuraajaa

x.com/Faktabaari – noin 8 800 seuraajaa

TikTok www.tiktok.com/@faktabaari

– noin 550 seuraajaa

Instagram www.instagram.com/faktabaari.fi/

– noin 800 seuraajaa

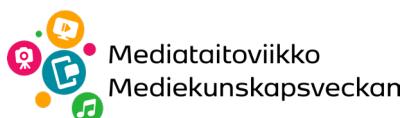
Bluesky bsky.app/profile/faktabaari.bsky.social

– noin 1300 seuraajaa

LinkedIn www.linkedin.com/company/faktabaari

– noin 900 seuraajaa

CENTER FOR AN INFORMED PUBLIC
UNIVERSITY of WASHINGTON

Saufex

“Faktabaari on auttanut suuntaamaan työtä yhteisten haasteiden ratkaisemiseksi”

“Faktabaari on ollut merkittävä inspiraation lähde Washingtonin yliopiston Center for an Informed Public -keskukselle. Faktabaarin vierailu Seattlessa auttoi meitä erityisesti suuntaamaan uudelleen työmme paikallisten opettajien kanssa yhteisten haasteiden, kuten generatiivisen tekoälyn, ratkaisemiseksi.”

– Jevin D. West, Professori, Center for an Informed Public / Washingtonin yliopisto, bestseller-kirjan “Calling bullshit – The Art of Skepticism in a Data-Driven World” kirjoittaja.

Hallinto ja talous

Faktabaarin toimintaa organisoiti käytännössä taustayhdistys Avoin yhteiskunta ry. Sen hallinnossa ja taloudessa keskityttiin erityisesti Faktabaarin aseman ja perusrahoituksen turvaamiseen ja kehittämiseen. Vuonna 2024 perustettiin myös FAKTA-säätiö tukemaan tulevaisuudessa Faktabaarin taloudellista itsenäisyyttä.

Kasvavan toiminnan talous ja hallinto nojaavat riippumattomuuteen ja vakauteen

Avoin yhteiskunta ry tukee Faktabaarin toimintaa ensisijaisesti kilpailuilla hankeapurahoilla ja lahjoituksilla sekä pienimuotoisemmin jäsenmaksuilla ja koulutustoiminnalla. Faktabaarin toiminta kasvoi jälleen vuonna 2024 edellisvuodesta selvästi, ja sen budjetti oli jo lähes puoli miljoonaa euroa. Laaja hanketoiminta vaatii myös omaraahoitusosuuksia, ja näiden varmistaminen on kasvun myötä edelleen jatkuva haaste.

FAKTA-säätiö perustettu tukemaan Faktabaaria

Kasvavaa toimintaa tukemaan ja omaraahoitusosuuksia varmistamaan perustettiin juhluvuoden kunniaksi Avoin yhteiskunta ry:n ja Faktabaarin kummit -vapaaehtois-

verkoston toimesta FAKTA-säätiö. Sen tavoitteena on kerätä 2-5 vuoden kuluessa viiden miljoonan euron pääoma ensisijaisesti yksityisiltä henkilöiltä, yrityksiltä ja säätiöiltä.

Säätiön varainhankinnan ja toiminnan tavoitteena on Faktabaarin riippumattomuus ja puolueettomuus.

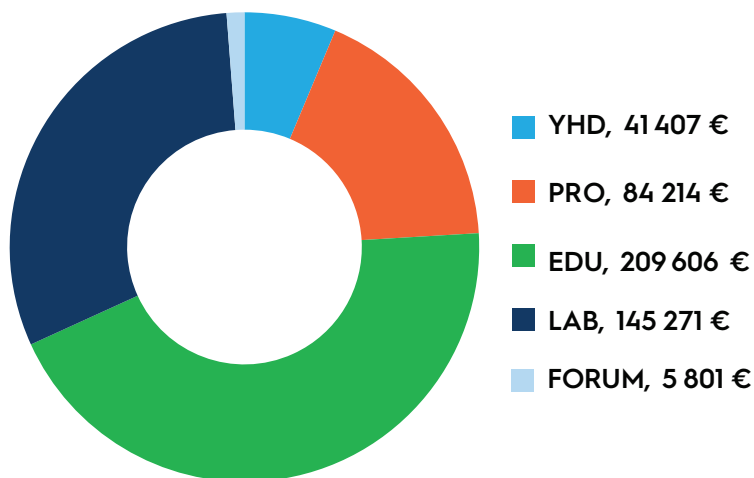
Suuntana selkeät tulokset ja vaikutukset

Varainkeruun tueksi ja Faktabaarin strategian jalkauttamiseksi hallitus on myös määrittänyt ensimmäistä kertaa Faktabaarin tulos-, tuotos- ja vaikutustavoitteet IOOI (input, output, outcome, impact) -mallin avulla. Tavoitteet on asetettu erikseen EDU-, PRO-, FORUM- ja LAB -työlle. Mallia tullaan hyödyntämään jatkossa Faktabaarin tavoitteellisen johtamisen ja vuosiraportointitoiminnan tukena.

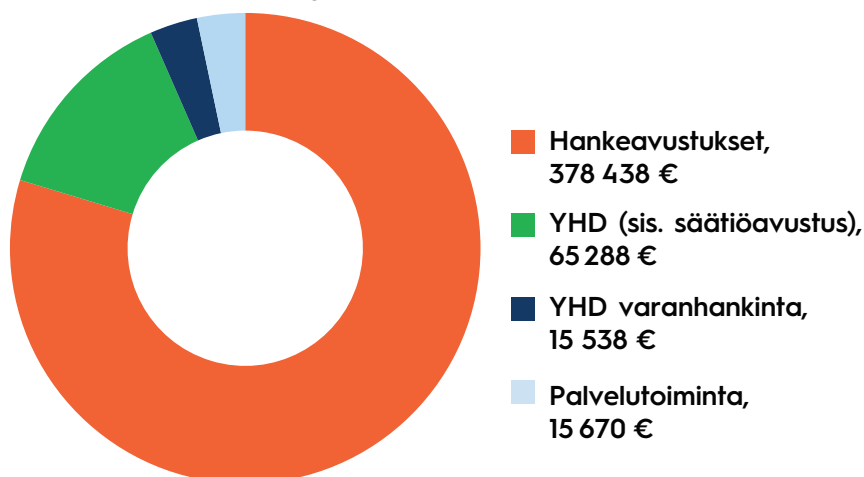
Avoin yhteiskunta ry talous, työntekijät ja hallinto			Fakta-Säätiö sr
TALOUS	TYÖNTEKIJÄT	HALLITUS	HALLITUS JA KUMMIT
Kulut 486 298€	Yht. 17 osa-aikaista työntekijää, keskimäärin 4 henkilöä / kk	9 jäsentä	Hallitus 2024
Tuotot 475 131€	Koordinaatio, LAB ja FORUM: Mikko Salo, toiminnanjohtaja	Mikko Salo, puheenjohtaja	Elina Kiiski-Kataja, puheenjohtaja
Tulos -11 167€	PRO ja LAB: Pipsa Havula, vastaava toimittaja (Joonas Pörsti, Salla Jantunen ja Aleksi Knuutila)	Joonas Pörsti, varapuheenjohtaja	Terhi Majjala, varapuheenjohtaja
Oma pääoma 50 560€	EDU: Markus Neuvonen, vanhempi MIL/DIL-asiantuntija	Kari Kivinen, EDU-vastaava	Kirsi Vine-Haaparinne
	Viestintä: Esa Salminen, viestintäasiantuntija	Juha Leviäkangas, rahastonhoitaja	Mikko Salo
	Projektivastaavat ja tuki: Aino Elina Muhonen, Otto Heinonen, Elsa Kivinen, Vesa Kantola	Aki Saariaho, sihteeri	FAKTA-säätiön kummiryhmä (pääomakeräys)
	Kiitos laajempi Faktabaari yhteisö ja sidosryhmät.	Minna Aslama Htorowitz	Elina Kiiski-Kataja
		Marianne Paasi	Paula Laine
		Harto Pönkä	Reijo Kemppinen
		Miina Kaarkoski	Sinikka Salo

<https://tuefaktabaaria.fi/faktasaatio/>

Avoin yhteiskunta ry / Faktabaari, toiminnalliset alueet, kulut

Tuotot 2024, varojen lähde

TAVOITE

Kohti entistäkin vaikuttavampaa vuotta 2025

Faktabaarin toiminta on konkreettista työtä suomalaisen demokratian, digilukutaitojen, sivistyksen ja kokonaisturvallisuuden eteen ja se jatkuu aktiivisena myös vuonna 2025.

Epävarma globaali poliittinen tilanne, demokratian horjuttamispyrkimykset, yhä monimutkaisempi informaatioympäristö ja tekoälyn nopea kehitys vaativat ammattitaitoista, riippumatonta ja demokraattiseen arvopohjaan sitoutunutta riippumatonta kansalaistoimijaa. Kansainvälisen toiminnan merkitys yhteiskuntarauhan ja kokonaisturvallisuuden kannalta korostuu Euroopassa käytävän sodan ja globaalin epävakauden aikana.

Juuri nyt on oikea aika lisätä yhdessä vaikuttavuuttamme ennestään. Siksi Faktabaarin työ on jatkunut vuonna 2025 erittäin aktiivisena strategiakaudeksi asetettujen vaikuttavuustavoitteiden suuntaan.

Työmme on linjassa EU:n teknologisesta omavaraisuudesta, turvallisuudesta ja demokratiasta vastaavan varapuheenjohtajan Henna Virkkusen vuoden 2025 Mediakasvatusfoorumillakin korostaneiden mediakasvatuksen keskeisten toimenpiteiden kanssa. Näitä ovat mm. lasten ja nuorten yksityisyyden suojan ja sisällön suosittelun parantaminen, väärän tiedon tunnistaminen ja digitaalinen medialukutaito, sosiaalisen median kielteisten vaikutusten vähentäminen, kriittinen ajattelu sekä disinformaatiokampanjoiden tunnistaminen.

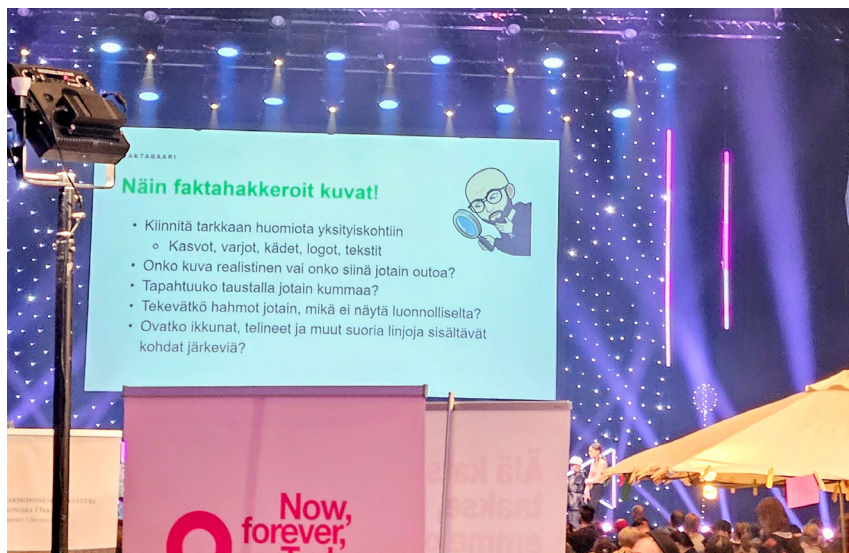
PRO valmistelemassa informaatio-taitojen osaamiskeskustystä

PRO-toiminnan painopiste on siirtynyt vuonna 2025 omista faktantarkistuksista nopeasti muuttuvan disinformaatioympäristön seurantaan ja sitä tukevien teknisten sovellusten testaamiseen ja kehittämiseen teknologia-partnerien, mm. Factiveksen ja CheckFirstin, kanssa sekä informaatiotaitojen Faktapooli-työnimellä kulkevan yhteistyömallin valmisteluun sekä entistä vahvempaan kansainväliseen yhteistyöhön. Uudistimme myös alkuvuodesta faktantarkistajien julkisen yhteistyövetoomuksen journalistista sisältöä tekeville mediataloille.

EDU-tapahtumilla tavoittavuutta

Alkuvuonna 2025 Faktabaari järjesti NORDIS-hubin kanssa pohjoismaisen Digitaalinen informaatiolukutaito-foorumin ja osallistui jälleen Educa-messuille sekä ITK-konferenssiin.

Keväällä Faktabaari aloitti yhteistyössä Euroopan parlamentin, komission ja Keskustakirjasto Oodin kanssa Fakta-iskujen sarjan Helsingin Oodissa. Fakta-is-

kut koostuvat nuorille järjestettävistä faktantarkastustyöpajoista ja yleisölle tarjotuista vaihtuvateemaisista avoimista luennoista. Erityisesti lukiolaisille suunnattujen pilottityöpajojen pohjalta kehitetään 16-17-vuotiaiden informaatioresilienssiä kasvattavaa, käytännönläheistä tietoisuutta. Tähtäimenä on tavoittaa koko ikäluokka kumppanuusverkostoyhteistyönä kokonaisturvallisuusajattelun hengessä.

EDU-toiminnan koulutustiimin vaikuttavin päivä oli 5. maaliskuuta, kun kuusi faktabaarilaista koulutti päivän

aikana kaikkiaan noin 60 lukiolaista ja yli sata opettajaa faktantarkistuksesta, digitaalisesta informaatiolukutaidosta ja tekoälystä. Toukokuussa Faktabaarin ”fact-hackerit” antoivat Euroopan komission kumppanina tuhansille Tubecon-tapahtuman osallistujille vinkkejä kuvien faktantarkistukseen, peluuttivat AI-to-peliä yli 1 000 kertaa sekä aloittivat vanhemmille suunnatun digilukutaito -tiedotuksen.

Tekoälyopas opettajille, uudistettu AI-to peli ja muita innovatiivisia oppimateriaaleja

Vuoden 2025 alussa Faktabaari julkaisi NORDIS-hankkeen puitteissa vuonna 2024 valmistellun Tekoälyoppaan opettajille suomeksi, englanniksi ja ruotsiksi. Sen tavoitteena on antaa koulutuksen järjestäjille, opettajille ja oppijoille perustietoa tekoälyn toiminnasta, mahdollisuuksista ja rajoituksista, eettisistä haasteista, hyöty- ja väärinkäytöstä, tekoälypedagogiasta ja tekoälylukutaidosta. Oppaan ensimmäinen 800 kappaleen painos vietiin käsistä Educa-messuilla Helsingissä ja toinen ITK-tapahtumassa Tampereella.

Myös AI-to-peli sai uuden elämän, kun pelistä julkaistiin uudistettu versio alkuvuodesta 2025. Sen toiminnallisuutta on parannettu, ja kuvat on vaihdettu uusiin, sillä tekoälymallit paranivat huomattavasti vuoden 2024 aikana.

LAB ja FORUM: Uusia avauksia informaatioresilienssin tukemiseen

2025 tavoitteena on synnyttää uuden hanketoiminnan sekä vuosittain toistuvien ja ajankohtaistapahtumien myötä innovaatioita ja aktiivista osallisuutta Faktabaarin kokonaistyön eteenpäin viemiseen.

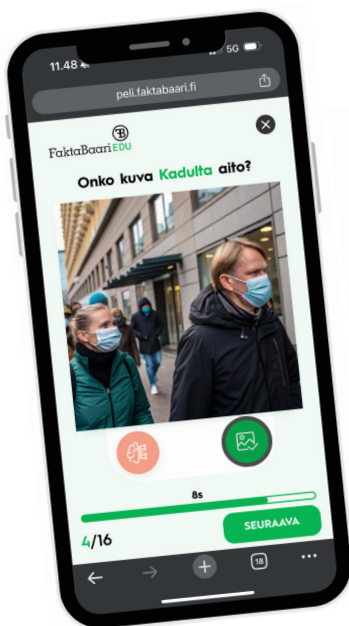
”Opettajille suunnattu tekoälyopas on oivallinen ja selkeä tietopaketti ja sen soisi löytyvän jokaisesta koulusta. FAKTA-iskutyöpajoissa käydään asiantuntevasti ja tehokkaasti käännteistä kuvahakua ja faktantarkistusta.”

- Pia Ojala, Otaniemen lukio, HI, YH, FI, ET

”Olen suositellut opettajien tekoälyopasta sen julkaisusta alkaen varmaankin kaikissa tekoälykoulutuksissani. Olen pitänyt jo yli sata tekoälykoulutusta, pääosin oppilaitoshenkilöstölle. On tärkeää, että voin antaa osallistujille vinkkejä lisätietoihin, kuten sovelluksiin ja oppaisiin, joiden avulla voi syventää osaamista tekoälyn eri näkökulmista. Tässä Faktabaarin Tekoälyopas ja Tekoälyopas opettajille ovat olleet suureksi avuksi. On hyvä, että oppaat ovat artikkelipohjaisia, jolloin on helppoa selata sisällysluetteloa ja lukea yksittäisiä artikkeleita, jos aika tai mielenkiinto ei riitä koko oppaaseen.”

- Matleena Laakso, KM, AmO, digipedagoginen asiantuntija ja kouluttaja

PYSÄHDY HARKITSE TARKISTA

peli.faktabaari.fi

FaktaBaari®

FaktaBaari
10 vuotta

FAKTA
säätiö • stiftelsen • foundation

faktabaari.fi
tuefaktabaaria.fi